

94(560:439-89)“1503/1519“(093.2)
341.382(560:439-89)“1503/1519“(093.2)

доц. др Милица Кисић Божић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за историју
milica.kisic.bozic@ff.uns.ac.rs

доц. др Дејана Васин
Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет Пале
Катедра за историју
dejanavasin@yahoo.com

МИРОВНИ УГОВОРИ ИЗМЕЂУ УГАРСКЕ И ОСМАНСКОГ ЦАРСТВА ИЗ 1503. И 1519. ГОДИНЕ

Сажетак: Мир који је 1519. године потписан између угарске и Османског царства последњи је потписани мир између ове две државе у предмохачком периоду. Њему је претходио мир из 1503. године у коме су прецизније наведене границе између Угарске и Османског царства, и загарантована слобода кретања трговцима и посланицима. Цело ово раздобље је прожето међусобним чаркама на граници која постојање мировних уговора и примирја није спречавало, али остаје чињеница да је постојала потреба са обе стране да се стање поправи и уреди. На то посебно упућује клаузула о предвиђеној слободи кретања за трговце. Трговина је у средњем веку била изузетно важна привредна грана, а посебно у пограничним подручјима. У раду се прилажу текстови мировних уговора из 1503. и из 1519. године на латинском језику, а затим и у преводу на српски језик.

Кључне речи: Угарска, Османско царство, мир 1503. године, мир 1519. године

Када је избио млетачко-турски рат 1499. године, Млечани су се свим силама трудили да увуку и Угарску у овај сукоб како би тиме закупили део султанових трупа и тиме растеретили своје бојиште. Граница између Угарске и Османског царства ретко је кад била мирна. Примирје које је потписано 1495. продужено је 1498. године, и упркос томе што су обе стране настојале да се оно одржи, и у овим да кажемо мирним годинама забележено је неколико

пограничних чарки. На следећи рат се није дуго чекало.¹ Већ 1500. године Млечани су уз новчану помоћ успели да убеди краља Владислава да се одлучи на рат. Угарска војска се залетала преко Дунава у више наврата и нападала околину Смедерева, а одговор Турака се очекивао из Смедерева, Босне и Ердеља.² У мају 1501. склопљен је млетачко-угарско-папски противтурски савез. Угарска је добила новчану помоћ, и обавезала се да води операције на сувом против турске војске, док су Млечани заједно са шпанским и француским краљем преузели борбе на мору.³ Ни Турци нису мировали. У марту се у Јајцу страховало од могућег турског напада, а у наредним месецима упадали су у Хрватску и пљачкали. Средином 1501. десио се још један угарски упад у коме је учествовао деспот Јован, када је дошло и до опсаде Смедерева. У новембру је угарска војска продрла у турску територију све до Мораве и похарала околину. Исте године је деспот Јован из Београда продро у долину Колубаре, прешао у Босну и попалио многа села. Сукоби су настављени и наредне године. Борбе су вођене на широком појасу од Босне до Ердеља, а било их је и у Хрватској. У јесен 1502. угарска војска је предузела још један већи поход. Прешла је Дунав код Храма и потом разорила Видин и напала Кладово и Никопол.⁴

Млетачка република је са Османским царством склопила мир у децембру 1502. године. Тада су се интензивирали и покушаји склапања мира и између Угарске и Турске који су још раније отпочели.⁵ Мир је ступио на снагу 20. августа 1503. године и његов текст доносимо у прилогу најпре на латинском језику по издању Марина Санута⁶, а затим и у преводу на српски језик.

Иако је мир склопљен 1503. године, као ни раније, он није значио потпуно мировање на граници. Било је планова да угарска војска 1505. године нападне Смедерево, али ова замисао није остварена.⁷ Према уговору, мир је био на снази

¹ Петар Рокаи, Золтан Ђере, Тибор Пал, Александар Касаш, *Историја Мађара*, Београд 2002, 177; Joseph von Hammer, *Historija turskog/osmanskog carstva*, 1, Zagreb 1979, 269–273; Душанка Динић-Кнежевић, *Сремски Бранковићи*, 36; Ј. Калић, *Београд*, 220–221.

² Lajos Thallóczy, Antal Áldásy, *Magyarország és Szerbia közti összeköttetések oklevéltára 1198–1526*, 296–297.

³ Joseph von Hammer, *Historija*, 272; Јованка Калић, *Београд*, 224–225; Душанка Динић-Кнежевић, *Сремски Бранковићи*, 37.

⁴ Алекса Ивић, *Историја Срба у Угарској*, 29–30; Душанка Динић-Кнежевић, *Сремски Бранковићи*, 37–38; *Последњи Бранковићи*, у: ИСН II, 459–460; Joseph von Hammer, *Historija*, 273.

⁵ Joseph von Hammer, *Historija*, 273; Јованка Калић, *Београд*, 226–227.

⁶ *Magyar Történelmi tár XXIV*, Budapest 1877, 81–89.

⁷ Петар Рокаи, Золтан Ђере, Тибор Пал, Александар Касаш, *Историја Мађара*, 177–179; Сима Ћирковић, *Последњи Бранковићи*, у: ИСН II, 461; Lajos Thallóczy, Antal Áldásy, *Magyarország és Szerbia közti összeköttetések oklevéltára 1198–1526*, 319; Алекса Ивић, *Историја Срба у Угарској*, 33.

до 1510. године и када је истекао, погранични инциденти су се интензивирали без обзира на то што је примирје продужено на наредних пет година. Поред више мањих инцидената, турска коњица је 1510. нападала околину Београда. Слично се поновило у јесен 1512. године, када су Турци угрожавали околину Београда. Тада им је на пут стао темишварски жупан Стефан Батори.⁸ Мањи одреди турске војске су напали Београд и почетком 1514. године, када је будући вођа устанка Ђерђ Дожа изашао на мегдан и однео победу над једним Турчином.⁹ Следеће године је Јован Запоља покушао да освоји утврђени турски град на Авали, али је само успео да у паници при повлачењу за собом остави ратну опрему коју је понео из Београда. Турци су његову војску гонили до самих градских зидина.¹⁰ Стање на јужној граници бивало је све лошије. Београд је оскудевао у свим потрепштинама неопходним за опстанак града. Иако су са турске стране стизале понуде за примирје да би им остале одрешене руке за решавања питања на истоку, до њега није дошло. Августа 1518. Турци су успели да довуку топове до Београда и да га бомбадују. Мање нападе на град су извели и октобра исте године. Окршаја је било и у Босни.¹¹

Коначно је до склапања новог мира дошло 1519. године. Он је ступио на снагу 1. априла и предвиђено је да траје три године. Текст мира је умногоме сличан тексту мира из 1503. године, али разлика од 16 година је донела то да је било неопходно да се као угарски поседи помену и места која су се налазила са леве обале Саве и Дунава, као што су Земун, Сланкамен, Тител. То значи да је већ тада било јасно да су Турци угрозили и подручја преко река. Исто као и миром 1503, предвиђена је потпуна слобода кретања за посланике и трговце. Текст мира су издале и угарска¹² и османска канцеларија. У прилогу је дат текст из османске канцеларије на латинском језику и потом у преводу на српски језик.¹³ Поред тога, постоји и ћирилична верзија овог уговора проистекла из султанове канцеларије.¹⁴

⁸ Јовака Калић, *Београд*, 229; Љубомир Стојановић, *Стари српски записи и натписи* 1, 126.

⁹ Ђурађ Сремац, *Посланица о пропасти угарског краљевства*, Београд 1987, 35–36; Алекса Ивић, *Историја Срба у Угарској*, 36–37.

¹⁰ Јовака Калић, *Београд*, 233–234; Ferenc Szakály, *Phases of Turco-Hungarian warfare before the battle of Mohács (1365–1526)*, 103.

¹¹ Јованка Калић, *Београд*, 235–237.

¹² Lajos Thallóczy, Sándor Horváth, *Alsó-Szlavóniai okmánytár*, Budapest 1912, 279–286.

¹³ Augustin Theiner, *Monumenta historica Hungariae* 2, 626–628.

¹⁴ О томе подробније вид.: Lejla Nakaš, *Ćirilični ferman sultana Selima iz 1519. godine (British Library Add. MS 8160)*, саопштење са Друге међународне конференције „Sarajevo u svijetu“ одржане 4–7. маја 2016. у Сарајеву.

Мир који је склопљен 1519. донео је извесно олакшање на угарско-турској граници. Локалне чарке нису престајале, али су сведене на најмању могућу меру.¹⁵ Након што је умро султан Селим, нови султан Сулејман показао је извесну добру вољу да обнови овај мир, али његов посланик је на угарском двору примљен врло рђаво. То је само учврстило намеру младог султана да посегне за угарским земљама. Он је већ 1521. године предузео поход у коме је озбиљно урушио њен одбрамбени систем уз сву унутрашњу кризу коју је угарска проживљавала последњих деценија.¹⁶ После тешке и мучне опсаде изведене из залеђа града и из Срема, која је трајала скоро два месеца, коначно је пао и Београд, 29. августа 1521. године, најјаче упориште јужне Угарске. Она је тиме изгубила и последње утврђење јужно од Саве и Дунава. За Турке је то значило да су непријатељу одузели одличну стратешку позицију за напад на њихову територију, а уједно су је стекли за себе. Постали су доминантна сила на овом подручју.¹⁷

Текст мира из 1503. године гласи:

Nos Wladislaus Dei gracia Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Cumanie, Bulgarieque Rex, ac Slesie et Lucemburgensis Dux, Marchioque Moravie et Lusacie et aliarum multarum terrarum Dominus etc. Notum facimus quibus expedit universis presentes litteras nostras patentes visuris et auditoris : Quod quamvis illa pax et amicitia atque fraternitas, que inter nos et Serenissimum ac potentissimum Principem dominum Amyr zwlthan Bayazyth Turcorum Cesarem, multorumque aliorum Regnorum et terrarum Domium, Regnaque et terras atque dominia utriusque nostrum, aliquamdiu erat, propter certas res per hec tempora intermissa fuerit, ad apertumque bellum atque hostilitates devenerimus; tamen ex quo prefatus Turcorum Imperator optavit, ut rursus cum eodem, ac terris et dominiis suis, sicuti prius, pacem et amicitiam iniremus, ac invicem in bona quiete et vicinitate viveremus; Nos sicuti antea ita et

¹⁵ Сима Ђирковић, *Срби у одбрани угарских граница*, у: ИСН II, 465–466; Јованка Калић, *Београд*, 236–237.

¹⁶ Ferenz Szakály, *Phases of Turco-Hungarian warfare before the battle of Mohács (1365–1526)*, 104–105; Ђурађ Сремац, *Посланица о пропасти угарског краљевства*, 53–61, 68–69; Сима Ђирковић, *Средњи век, Шабац у прошлости I*, 105–107.

¹⁷ О стању у Београду, припремама и самој опсади детаљно: Јованка Калић, *Београд*, 239–268; вид. и: Geza Perjés, *The fall of the medieval kingdom of Hungary: Mohács 1526 – Buda 1541*, у: *War and society in east central Europe*, vol. XXVI, Budapest 1989, 95–104; Петар Рокаи, Золтан Бере, Тибор Пал, Александар Касаш, *Историја Мађара*, 182–183; Гавро Шкриванић, *Турски поход против Угарске и освајање Београда 1521*, ВИГ 18/3 (1967), 144–173; *Ослобођење градова у Србији од Турака 1862–1867*, 149–160; Глиша Елезовић, Гавро Шкриванић, *Како су Турци након више опсада заузели Београд*, 30–37; Ема Миљковић-Бојанић, *Путонис и историјски извор: Београд у 16. веку*, у: *Београд у делима европских путописаца*, Београд 2003, 48–51; Gusztáv Wenzel, *A Hedervári Ferencz jóságai feletti per és itélet 1523-ben*, Pest 1859.

nunc, eiusdem Cesaree Majestatis pacem, amicitiam et fraternitatem non aspernamdam duximus, et cum Majestate Sua ad hos infrascriptos articulos pacis et treugarum in nomine Maximi Dei devenimus. Imprimis: Quod nos Rex Hungarie facimus et firmamus cum prefato Serenissimo Cesare Turcorum pro nobis et uniuersis Principibus, Regibus et Potentatibus Christianis, preterea pro Illustrissimo Dominio Venetorum similiter confederatis nostris, et universa Christianitate, et pro omnibus nobis confederatis, terrisque Regnis et Dominiis nostris, ac prefatorum Regum, Principum et Potentatum, ac eciam prefati Illustrissimi Domini Venetorum, et universa Christianitate, firmam pacem et amicitiam; ita quod a modo in antea fiat et sit inter nos et dictos omnes Principes, Reges et Potentatus Christianos, et similiter Illustrissimum Dominium venetorum universamque christianitatem ab una, et inter, prefatum Cesarem Turcorum, ac cum nobis suis sibi subjectis et adherentibus, parte ex altera, Regna quoque, terras, insulae et dominia utriusque partis, sit firma et vera pax et amicitia duratura per septem integros annos; et incipiat a vigesima die mensis Augusti anni presentis; ita videlicet, quod si infra vel ante dictos septem annos aut Majestatem Nostram, aut Majestatem Cesaream, ex quo omnes morituri sumus, mori contingeret (quod Deus longe differat et avertat) pax quoque ista eo casu finita et expirata esse intelligitur. Item quod ista pax sit pro nobis et Regnis nostris, precipue Hungarie, Bohemia, Dalmacie, Croacie, Sclavonie etc. et eciam pro toto Dominio Moravie, et pro utroque Ducatu Slesie ac Dominio Lusacie, et terris Moldavie, quam eciam Transalpine, cum eorum Waywodis Kara Bogdan et Radwl, et cum omnibus filiis et successoribus eorum. Ita quod isti Waywode, et terre eorum penes nos Regem Wladislaum in hac pace inclusi intelliguntur; et quod tributum ac munus et servicia, que hactenus Cesareo Majestati solverunt, ita et deinceps serviant, et plus ab eis non expetatur, neque aliqua calumpnia ad eos imponatur; similiter que nobis hactenus solverunt, et deinceps ea solvant, et plus ab eis non expetamus. Insuper Ragusium civitas nostra Dalmacie, cum omnibus castris, civitatibus, terris, pertinentiis et metis ejusdem, ac eciam insula tota cum suo dominio similiter penes Nos Regem Wladislaum in ista pace sit; sed tributum et servitia, que hactenus Cesarea Majestati solverunt et servierunt, ea deinceps quoque serviant, et plura servicia ab eis non expetantur, que prius non fuerunt; item partes Transsylvanie et Regnum Bozne cum castro Jayza et aliis castris, partibusque et pertinentiis ad ipsum spectantibus. Preterea pro castro glorioso Belgrad sive Nandoralba, similiterque pro castro Zeweryn et Zrebernyk, et cum castro Sabacz, et pertinentiis ac metis eorumdem; et denique pro reliquis omnibus nostris finitimis castris et ceteris vniuersis dominiis nostris et subditis quibus cunque nominibus nominatis, et in quibus cunque locis habitis et existentibus, ex nostra parte; item ex parte Cesaree Majestatis pro ipsa Majestate et pro toto Imperio eiusdem, ac terris et dominiis, ac eciam subiectis eiusdem, necnon dominiis et confinibus tenentibus, ac terra Ducis cum ejusdem potestate et penes terram Ducis; cum castris Prolosacz, Ymoczkya, Bog, Jerogwcz, Lywbesna, Mozthar, Pochycel, Blagay, Nowy, Ryzna, Klywch, Zamobor, Mileresowa, ac cum oppidis et civitatibus eorum, ex vna; et vltra hoc cum terra Bozne et quod ad eam pertinet, in ejusdem Bozne confinibus, cum castris Kamengrad, Klywch, Hlewna, Belgrad, Wenchacz, Komothyn, Wrathnyk, Jerbelycza, Thrawnyk, Dobowy, Maglay, et aliud Belgrad, Zwled, Thorychan, Fewarlak, Prozor, Bobowacz, Dwbrownyk, una cum civitatibus et oppidis; et item cum castro Zwonyk, et cum eorumdem pertinentiis; et item penes Danubium pro terra Rascie et castro Zmederew cum castro Hawal, Kwylch, Hram, Golubacz, et cum ipsorum oppidis et civitatibus;

et pro terra Brauychewa, et castris Florenthynet, Bdyn, cum oppidis et tota terra Bdyn; et idem pro terra Cesaris Sysman, hoc est Bolgarorzag, et confinibus ejusdem, ac castris Orahonor et Nykopolye, Jwrgeuo et Rwz, cum oppido, et eorundem pertinenciis; item pro castris Agyerme, hoc est Neztherbelgrad et Kylee, et cum omnibus eorum pertinenciis, et ultra Suas terras a mari usque ad aliud mare, que ad illa pertinent, omnia in simul in istis treugis et pace et habeantur et contineantur. Similiter fiat et sit ista pax pro universali statu Sancte Romane Ecclesie, necnon Regibus et Principibus ac Potentatibus predictis, videlicet Romanorum, Francie, Hispaniarum, Anglie, Portugalie, Polonie Regibus; item pro dicto Illustrissimo domino Leonardo Lauredano Duce et ipso Dominio Veneciarum, necnon tota Italia et Regno Neapolitauo, et insula Sicilie, ac Magno Magistro Rody, et insula Chw, ceterisque Principibus ac Potentatibus Christianis, ipsaque vniversa Christianitate, et cunctis ipsorum Regnis, terris, dominiis, castris, civitatibus, portibus, villis et aliis quibuscunque locis eisdem mediate sive immediate subjectis, ipsorumque Statibus, Ducibus, Feudatariis, Gubernatoribus et Vasallisi et quibuscunque ipsorum subditis. Ita quod ipse universalis Status Sancte Romane Ecclesie, atque omnes Principes et Potentatus Christiani, et inter alios dictum Illustrissimum Dominium venetorum, et universa Christianitas penes nos in istis treugis et pace includantur et habeantur, cum terris, dominiis et subditis eorum, eandem pacem atque amiciciam cum dicta Cesarea Majestate terrisque, dominiis ac subditis et adherentibus eiusdem, quam nos cum tetris, Regnis et Dominiis nostris cum eadem habemus; ipseque Imperator Thwrcorum nos et dicta Regna ac Dominia nostra dicteque Sancte Romane Ecclesie Statum, Provincias et Duces, Marchiam videlicet Anconitanam et Romandiolam, ceteros que Principes, Reges et Potentatus pretactos, ipsumque Illustrissimum Dominium, uniuersam Christianitatem, omnesque penes nos incluses, eorumque Regna provincias tarras et dominia, castra, civitates, insulas, portus, villas et alia quecunque loca et ipsorum subditos et ad eos pertinentes, palam vel occulte, directe vel indirecte, per se vel per alios, sive per mare, sive per terram, in nullo penitus offendant, aut inpediri faciat. Et nos tandem hujusmodi pacem hoc modo confectam, deduci faciemus ad noticiam omnibus predictis Regibus et Principibus ac Potentatibus Christianis, ut si in pace ista nobiscum permanere voluerint, unusquisque eorum infra spacium unius anni litteras et sigilla sua ratificationis et recognitionis cum nuncio suo ipsi Cesari Turcorum mittat; pro universali vero Statu Sancte Romane Ecclesie nos sponte promittimus; qui autem infra illud tempus non miserit, ab hac ordinacione, et extra pacem nominetur et intelligetur, ac in pace ne sit. Item casu quo per aliquem Principum seu Regum et Potentatum Christianorum predictorum ista pax violaretur, nichilominus ista pax inter nos et alios Principes Christianos, qui hanc pacem ratificaverint, et qui eam non violaverint, ipsum quoque Illustrissimum Dominium Venetorum, firma et inviolata atque in vigore suo permaneat; et tantummodo illi violatari, et non aliis ista pax violata intelligatur. Item quod ab utraque parte, hoc est tam ex parte ipsius Cesaree Majestatis, quam eciam ex parte nostra et dictorum Principum Christianorum, et ipsius illustrissimi Domini Venetorum, et maxime confinium Sue Cesaree Majestatis committatur seriose et districte subditis omnibus confnia tenentibus, ut hanc pacem firmiter observent, neque aliqua dampna committant, sub pena capitali. Et si qui subditorum alicujus partis contra hujusmodi mandatum facerent, pena debita puniantur. Quod si alique differentie vel dampna aut rapine tempore medio hinc inde fierent vel committerentur, que tamen ne fiant cavendum, providendum erit; ista pax nichilominus propterea rupta et violata,

non intelligatur, sed revisionem ejusmodi dampnorum teneatur tam Cesarea Majestas, quam Nos Rex, et dicti Principes Christiani, quibus forte hujusmodi dampna illata fuerint, ipsumque Illustrissimum Dominium Venetorum homines et judices suos ad confinia mittere, qui tandem in confinibus ipsa dampna commissa revideant et rectificent, ac perpetratores eorundem debita dignaque pena puniant; et propterea, ut prefertur, ipsa pax per hoc non videatur esse violata et rupta, sed maneat in vigore suo. Item quod ex utraque parte provideatur et caveatur, et taliter confinia tenentibus committatur atque precipiatur; quod nulle penitus incursiones eciam leves et parve, et neque rapine vel furta, que per chathos et martholoozos fieri solent, deinceps fiant; et unde hec fieri contingerent, non solum illi, qui talia facere auderent, sed eciam officiales et confinia tenentes, unde scilicet talia committerentur, debita pena puniantur, et insuper ad resarciendum omnia dampna commissa compellantur. Et donec pax ista fuerit ex ambabus partibus, ut castra de novo non erigantur. Item quod durante ista pace et amicitia Cesarea Majestas per Regna, terras, et Dominia ad nos Regem prefatum qualitercunque pertinentia, ad alicujus Principis seu Potentatus Christiani Regna, terras, Dominia, et subditos, exercitum seu magnum sive parvum, absque Nostro, Regis scilicet prefati, aperto consensu et voluntate in nullo casu, nullaque ratione et occasione transmittat, et neque suis Basis, Consiliariis, Waywordis, Officialibus vel Capitaneis transmitters permittat. Item quod deinceps durante pace ista sive treugis, Oratores et Nuncii utriusque partis libere et secure sine omnibus litteris assecurationis, et absque obsidibus aliquibus, hincinde vadant, et redeant, et nemo sit ausus ipsos impedire, sed tales oratores et nuncios Semper per officiales confinia tenentes cum honore usque ad presenciam illius Principis, ad quem missi sunt, conducantur. Item quod mercatores tam nostri et dictorum Principum nobiscum in hac pace inclosorum et hanc pacem ratificancium, ipsiusque Illustrissimi Domini Venetorum, quam eciam Cesaree Majestatis et suorum, libere, pacifice et sine omni impedimento, et absque aliqua formidine, ambulent et proficiscantur ex ambabus partibus, et quod eis sit libertas mercandi et negociandi juxta consuetudinem illius patrie seu terre, ad quam venerint, solutis de more tamen solvendis; et quod libere Semper ubicunque voluerint, cum rebus et mercibus eorum stare, morari et tandem abire permittantur. Que omnia et singula supradicta hujusmodi pacem et amicitiam ac fraternitatem concernencia Nos Wladislaus Rex prefatus promittimus in verbo nostro Regio ac fide nostra Christiana, juramusque per Deum viuum, qui celum et terram creavit, et per Gloriosam ejus Genitricem Virginem Mariam, ac per quatuor Evangelistas, omnesque Sanctos et Sanctas Dei, firmiter et inviolabiliter, sine omni dolo et fraude, nec velle illis palam vel occulte, directe vel indirecte, quovis quesitio colore contraire, donec et quousque Sua Cesarea Majestas eam ipsam pacem recte tenebit et observabit. Harum nostrarum, quas ob majorem firmitatem Omnium supradictorum dupplici majori sigillo Nostro communiri fecimus, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude XX. die Mensis Augusti supradicta, anno Domini millesimo quingentesimo tercio, Regnorum nostrorum anno Hungarie quarto decimo, Bohemie vero trecesimo quarto.

Превод:

Ја, Владислав, по милости Божијој краљ Угарске, Чешке, Далмације, Хрватске, Босне, Србије, Галиције, Куманије и Бугарске, војвода Шлезије и Луксембурга и маркграф Моравске и Лужице и господар многих других земаља итд. Дајем на знање свима којих

се тиче, а који ће чути и видети ово моје писмо: Иако је онај мир и пријатељство и братство које је између мене и пресветлог и препошаног владара господина Емира султана Бајазита, турског цара и господара многих других краљевстава и земаља, као и мир између наших краљевстава и земаља трајао неко време, ипак је због извесних ствари сада прекинут, што нас је довело до отвореног рата и непријатељства. Свеједно, турски цар је изнова пожелео да с њим и његовим земљама и поседима, као и раније, склопим мир и пријатељство те да међу собом у добру спокојно у суседству живимо; Ја, како ни некада тако ни сада, мир, пријатељство и братство с Његовим царским величанством нисам довео у питање, те сам с њим у име Свевишњег Господа склопио мир и примирје на основу доленаведених чланова. Прво: да сам ја, краљ Угарске, начинио и потврдио чврст мир и пријатељство са пресветлим турским царем у своје лично име и у име свих владара и виђенијих хришћана, затим и у име пресветлог господара Венеције – који су моји савезници, и у име целокупног хришћанског света и свих мојих савезника, и у име мојих земаља, краљевстава и поседа, као и поседа поменутих краљева, владара, моћника и такође поменутог пресветлог млетачког господара и целокупног хришћанства; на тај начин, како је раније било, нека је и сад између мене и поменутих свих владара, краљева, виђенијих хришћана са једне, и поментуог турског цара са друге стране, и између свих мени и њима подређених краљевстава, земаља, острва и поседа са обе стране, нека је начињен чврст и истински мир и пријатељство који треба да траје седам целих година, и који започиње двадесетог дана месеца августа текуће године; И то тако да, ако раније, односно пре истека поменутих седам година, моје величанство или царско величанство, будући да смо сви смртни, задеси смрт (коју нека Бог дуго одлаже и одагнава), у том случају се, пак, тај мир има сматрати завршеним и истеченим. Исто тако, нека је овај мир начињен у моје име и у име мојих краљевстава Угарске, Чешке, Далмације, Хрватске и Славоније, и такође целог поседа Моравске и оба војводства Шлезације и Лужице и земаља Молдавије и Влашке с њиховим војводама Карабогданом и Радулом и са свим њиховим синовима и наследницима. Тако да се те војводе и њихове земље, који су уз мене, краља Владислава, имају сматрати обухваћени овим миром; и да порез, дужност и служба које су до сада вршили према царском величанству, нека их и даље врше, и да се од њих не тражи више од тога, нити да се на њих наметне било какав приговор тим поводом, исто као што су према мени до сада извршавали, и даље нека тако чине и више од њих не тражим. Надасве, мој далматински град Дубровник са свим тврђавама, градовима, земљама, поседима и њиховим границама и такође цело острво са његовим поседом исто тако је са мном, краљем Владиславом, у том миру; али порез и служба које су до сада плаћали и служили царском величанству нека и даље извршавају и нека се од њих не захтева више службе него што је то било раније; исто важи и за делове Ердеља и краљевства Босне са тврђавом Јајце и другим тврђавама, пределима и поседима који им припадају. Затим, што се тиче славног Београда односно Нандоралбе и исто тако тврђаве Северин и Сребрника и тврђаве Шабац и свих њихових поседа и граница, и коначно што се тиче свих осталих мојих пограничних тврђава и осталих мојих поседа и поданика заједно, којим год се именом звали и на којим год местима се налазе и постоје – са моје стране, исто тако са стране царског величанства, што се тиче самог Величанства и његовог целокупног царства, земаља и поседа и такође

његових поданика, као и пограничних поседа и имања и земље Херцеговине са њеном облашћу и ониме што иде уз земљу Херцеговину са тврђавама Проложац, Имотски, Рог, Jerogwczа, Љубушки, Мостар, Почитељ, Благај, Нови, Рисан, Кључ, Самобор, Милешева, и са њиховим варошима и градовима, са једне стране; и даље са земљом Босном и ониме што њој припада, односно у границама Босне са тврђавама Каменград, Кључ, Ливно, Биоград, Венчац, Комотин, Врандук, Jerbelyszа, Травник, Добој, Маглај, други Биоград, Сусед, Торична, Фенерлик, Прозор, Бобовац, Дубровник заједно са градовима и варошима; исто тако са тврђавом Зворник и њеним поседима; исто тако уз Дунав, што се тиче земље Рашке и тврђаве Смедерево са тврђавама Авала, Кулич, Храм, Голубац са све њиховим варошима и градовима; што се тиче земље Браничево и тврђава Флорендин, Видин са варошима и целом земљом Видин; исто тако што се тиче земље цара Шишмана, односно Бугарске и њених граница и тврђава Орјахово, Никополје, Ђурђево и Русе, са вароши и њиховим имањима; исто тако што се тиче тврђаве Акгермен, односно Neztherbelgrad и Христове Келије са свим њиховим имањима, и даље њене земље од мора све до другог мора које су јој присаједињене, сви они су на сличан начин овим миром обухваћени и у њему садржани. Исто тако нека овај мир постоји и важи за све припаднике Свете римске цркве као и за поменуте краљеве, владаре и моћнике дакако и за Римског краља и краљеве Француске, Шпаније, Енглеске, Португалије, Пољске; исто тако за поменутог пресветлог господина дужда Леонарда Лауредана и његов млетачки посед, као и за целу Италију и напуљско краљевство и острво Сицилију и за великог мештера Родоса и за острво Крит и остале хришћанске владаре и моћнике и целокупно хришћанство заједно са њиховим краљевствима, земљама, поседима, тврђавама, градовима, лукама, селима и свим којим год местима која су им било посредно било непосредно потчињена, њиховим сталежима, војводама, феудалцима, губернаторима и вазалима и којим год њиховим поданицима. Тако да сви сами припадници католичке цркве и сви хришћански прваци и моћници и између осталих поменути пресветли млетачки господар и целокупно хришћанство су уз мене у ово примирје и мир укључени и у њему садржани заједно са земљама, поседима и њиховим поданицима, у исти тај мир и пријатељство са поменутиим царским величанством и његовим земљама и поседима, поданицима и подложницима, какав и ја заједно са својим земљама, краљевствима и поседима имам са њим; и сам турски цар мене и поменута моја краљевства и поседе и поменуту државу свете римске цркве, провинције и дукате, марке, дакако Анконитанску и Романдиолу, и остале поменуте владаре, краљеве и моћнике и самог пресветлог млетачког господара, целокупно хришћанство и све који су уз мене укључени, њихова краљевства, провинције, земље, поседе, тврђаве, градове, острва, луке, села и друга која год места и поданици који им припадају нека их не напада нити угрожава било јавно или тајно, посредно или непосредно, он сам или преко других, ни преко мора ни преко земље. Ја ћу, најзад, учинити да, овакав и на овај начин срочен мир, буде предат на увид свим поменутиим краљевима и владарима и виђенијим хришћанима, да ако буду желели да остану уз мене у овом миру, свако од њих нека у року од годину дана пошаље турском цару легата са писмом и печатом о потврди и признавању /мира/; у име Свете римске цркве ја на своју руку јемчим; а ко /други/ у овом року не пошаље /изасаланика/ има се сматрати изузет од ове наредбе и изван овог мира, нека не буде у миру. Исто тако

у случају да овај мир буде нарушен од стране неког од поменутих владара или краљева или виђенијих хришћана, нека овај мир између мене и других хришћанских владара који овај мир буду потврдили и који га не буду повредили и такође самог пресветлог млетачког господара, не буде ништа мање чврст и нека остане на снази, на тај начин се они имају сматрати кршитељима мира, а без да је мир за друге нарушен. Исто тако, са обе стране, тј. како од стране царског величанства, тако и са моје стране и поменутих хришћанских владара и самог пресветлог млетачког дужда, и то поготово на граници његовог царског величанства, те да се озбиљно наложи свима, посебно онима који држе погранична подручја да овај мир чврсто чувају и да се не почини никаква штета, под претњом смртне казне. И ако неко са било које стране почини повреду ове наредбе нека се адекватно казни. Ако настане некаква неслога или се почини нека штета или похара током овог времена, а свеједно треба пазити да то тога не дође, штета ће бити надокнађена; а ој мир се због тога нема сматрати ништа мањим или нарушеним и повређеним, него се има извршити процена поменуте штете како од стране царског величанства, тако и са моје стране и поменутих хришћанских владара којима некаква велика штета буде учињена, а сам пресветли млетачки господар нека пошаље своје људе и судије на границу који, напосокон, нека поново сагледају почињену штету и нека је исправе, а починиоце штете нека дужном и достојном казном казне; и због тога нека се, како је истакнуто, овај мир не сматра нарушеним и повређеним, него нека остане на снази. Исто тако и једна и друга страна морају да се постарају, а то важи и за оне који држе погранична подручја, да се ни у најмањој могућој мери не чине отимачине, крађе или пљачке, које обично чине чете или мартолови и нека буде јасно да, уколико се то буде догађало, одговорност неће сносити само они који се на то дрзну, већ и службеници и држаоци пограничних имања где се дакако на тај начин скриви, нека се казне дужном казном и надасве натерају на накнаду почињене штете. И док овај мир буде трајао нека се ни са једне стране изнова не подижу тврђаве. Исто тако за време трајања овог мира и пријатељства нека царско величанство ни у ком случају, ни из ког разлога и ни у којој прилици не шаље ни велику ни малу војску преко краљевстава, земаља,седа и преко мојих каквих год имања нити ка било ком владару или хришћанском краљевству, земљама, седима и поданицима, без мог (дакако поменутог краља) јасног пристанка и жеље, нити да дозволи својим пашама, саветницима, војводама, службеницима или капетанима да они то чине. Такође за време трајања овог мира или примирја нека посланици и изасланици обе стране слободно и сигурно без икаквих заштитних писама и без било чијег спречавања са обе стране одлазе и враћају се, и нека се нико не усуди да их зауставља него нека такви посланици и изасланици увек буду преко службеника пограничнихседа са почастима доведени у присуство оног владара код кога су послати. Исто тако да трговци, како моји и поменутих владара који су уз мене укључени у овај мир и који су овај мир потврдили и самог млетачког господара, тако и трговци царског величанства и његових људи нека слободно, мирно и без икаквог заустављања и без било каквог страха путују и крећу се са обе стране, и нека су им допштене слободе трговања и пословања по истим обичајима оне државе или земље у коју долазе, плаћајући само оно што су уистину дужни да плате; нека им је дозвољено да увек, где год желе, слободно стану и задрже се са својим стварима и трговачком робом, те затим

одатле оду. Све горе поменуто уопштено и појединачно што се тиче оваквог мира, пријатељства и братства, ја Владислав, поменути краљ, обећавам својом речју и својом хришћанском вером и закљичем се живим Богом који је створио небо и земљу, и његовом хваљеном мајком девицом Маријом, и четворицом еванђелиста и свим Божијим светитељима и светитељкама, чврсто и непоколебљиво, без икакве лажи и преваре да не желим ни јавно ни тајно, ни непосредно ни посредно ићи против њих /мира, пријатељства и братства/ какве год врсте притужба била, докле год се његово царско величанство буде исправно држало овог мира и поштовало га. Овим путем, снагом и сведочењем овог писма, све горе наведено сам заград најјаче потврде учврстио својим великим дуплим печатом. Издато у Будиму поменутог 20тог дана месеца августа лета Господњег 1503, 14. године моје владавине Угарском, а 34. године владавине Чешком.

Текст мира из 1519. године гласи:

Gracia dei. Ego magnus dominus st potens Cesar, et magnus Amyr Zulthan Zelimza omnibus terris, martimis, necnon Iramie, Karamanie, Natolie, Romanie, Persie aliarumque multarum terrarum dominus, Memorie comendamus universis et singulis hominibus, quibus expedit, et ante quem debent presentes nostre patentes perlegi et audiri. Ita intelligat in omnibus princeps Regum Rex Hungarie Bohemieque necnon aliorum multorum dominus Rex Ludovicus, ad Maiestatem nostram proximis annis egregium et honoratum Banum Zeverimiensem Barnabam Belay oratoris more mittendo a Maiestate nostra Cesarea ad tres annos fedus pro bono pacis et amicitie. Igitur Maiestas nostra Cesarea propter voluntatem Regie Maiestatis benivole ad tres annos pacem et treugas acceptavit, et conclusit presentis anni Nativitatis Christi 1519. mensis Aprilis prima die, ad tres annos integros pacem et treugas feci st conclusi isto modo: Quod in ista pace cum Cesarea Maiestate nostra, et consiliariis ac dominis, necnon Regnis, Castris, Civitatibus, Villis, Districtibus, et imprimis superior terra ducis Nowy, Prylosacz, Imoczka, Kog, Hadgoracz, Lyubyska, Mosthaar, Pochitel, Blagay, Kyzan, Clyuch, Zamobor, Myloseva cum Civitatibus et cum omnibus suis confinibus insimul; item terra Bozne una cum suis pertinenciis, et in prefate Bozne finibus Castris Viczt, Kamegrad, Klywch, Zlevan, Beograd, Wenchacz, Komothin, Thrawnyk, Prepelicza, Vranduck, Dobwy, Maglay et aliud Beograd ac Zuzed, Thoryczna, Feuerlyk, Prosor, Bobovacz, Dubrownyk cum opidis et Civitatibus ac terris insimul, et eciam cum Castro Zwornyk cum suis opidis et villis; item penes Danubium cum terra Kascie, et cum Zenderew et suis pertinenciis, et in finibus Zenderew cum Castro Zavala, Kulyk, Zaram, Golubacz cum suis opidis et terris, Branyczew cum omnibus districtibus, confinibus terrisque insimul, et eciam cum Castro Florenthin et Castro Bodon aliisque omnibus opidis ipsorum et confinibus districtibusque, necnon tota terra Bodomensi, et eciam cum terra Cesaris Sysman, et in finibus Sysman cum Castro Orazowo Nykopolye, Zolownyk et Iurgyewo, Kusly cum opidis ipsorumque omnibus terris Bulgarie finibusque ac terris insimul; item in inferioribus partibus cum castro Dyrztor, et Syrzowa Kylie, et item cum castro lingua Thurcaly Akyeme vocato, Hungarica autem Nezhtherfeyerwar, et cum ipsorum pertinenciis simul et vadis, et insuper omnibus terris et finibus a mare ad aliud usque mare et ad eas pertinentibus et spectantibus insimul in ista prefata pace, ut intelligantur; item dominia Maiestatis nostre non

nominata, neque in litteris scripta castra et terre cum omnibus confinibus ac villis in pace sint insimul et prefatis locis, Castris, Civitatibus, terris cum omnibus districtibus ipsorum a Regia Maiestate et dominis Kams et subditis Regie Maiestatis ex parte omnium ipsorum, ut non sit impedimentum aut malum, neque transitus cum mala voluntate, sed libere in pace intelligantur. Tandem similiter et Regie Maiestatis subditis, terris et Regnis Hungarie, Bohemie et cum Marchionatu Moravie et Ducatu utriusque Slesie, et cum ducatu Lusacie, et cum ducatu sex Civitatum cum omnibus suis subditis, terris, necnon Dalmacia, Croacia et Sclavonia terris; item terra Transilvania et terra Bozna cum omnibus suis Castris, Castellis, Civitatibus, opidis villisque et districtibus, terrisque et confinibus in medio et extra medium; item in Castro Iaycza et Banyalwka, Zweczay cum Castro Verbaz et ex opposito Zenderew penes terras nostras cum Castris Regie Maiestatis Sabacz, Barych, Barka, Iarak; item cum Castro Regie Maiestatis Nandor, Alba penes Danubium, Zemlim, Zalonkemen et Thithyl cum Castro Zewrin, Beiava, Myza, Ald, Peeth, et item cum castro Regio Themeswar simul cum omnibus pertinenciis omnium prefatorum Castrorum, Civitatum et terrarum Regie Maiestatis et cum omnibus dominiis, castris et castellis, civitatibus, locis ac villis et omnibuscumque terris tam Maiestatis sue Regie, quam subditorum sue Maiestatis ubivis existentium, et quomodocunque vocentur, prout referetur infra tres annos integros, infra terminum pacis et amicitie in ista pace penes suam Regiam Maiestatem insimul sint et habeantur, et istis omnibus locis, castris, castellis, opidis, dominiis, civitatibus et villis, terris et confinibus ac districtibus, et cum subditis Regie Maiestatis, ex parte nostre Cesaree Maiestatis ac Bassarum, necnon Capitaneorum, Wayvodarum aliorumque quorumvis subditis scilicet et subiectis sue Regie Maiestatis non impediatur, neque aliquod impedimentum fiat, neque transitus cum mala voluntate, sed nec damnum inferatur, imp pacifice in pace intelligantur, et similiter ex parte Regie Maiestatis fiat, et ex ambabus partibus, nec per exercitum, neque per Haramlwk, neque per Chetam, nec palam neque occulte mittatur, nec pertranseatur. Item propter voluntatem Regie Maiestatis infrascriptos christianos principes acceptavi ad Treugas, in primis Romanus pontifex cum subditis et cum omni potentatu atque Collegio totius Romane Ecclesie, et cum ipsorum tenentis, item Rex Polonie, Patruus Regie Maiestatis, et Carolus Rex Hispaniarum et Ferrando frater suus Dux Burgundie, Affines et amici Regie Maiestatis cum tota terra Italie et Regno Neapolitano, et item cum Insula Cicilia et aliis omnibus Regnis, dominiis subditisque, et terris cum omnibus prefatis christianis principibus isto modo verbum conclusimus et taliter fecimus concordiam, ut ex prefatis principibus christianis Romanus pontifex super Regiam Maiestatem in ista pace stet, preter prefatum Romanum pontificem alii prefati christiani domini principes, cuicumque placebit, infra unum annum per oratorem sigillatas litteras ad meam Cesaream Maiestatem mittant, quod sint in pace insimul, quod si quicumque prefatorum principum infra unum annum per oratorem sigillatas litteras non miserit, in pace non sit. Item ex istis prefatis christianis principibus quicumque pacem non servaverit sive occulte, sive manifeste per mare aut per terram Maiestatis nostre propter depredationem aut rapinam, si cum exercitu intraverit tali tempore ex parte Regie Maiestatis propter talem principem, ut sua Maiestas se non ingerat contra talem, ex parte Cesaree Maiestatis noster si hostilitatem voluerimus facere solum privatim cum tali malefactore, ut ulciscamur et vindicemur; quicumque autem malum non fecerit et pacem firmiter servaverit, cum tali pax non frangantur infra prefatum terminum, et a prefatis principibus infra unum annum orator non existens missus, aut ex parte ipsorum

aliquod malum contra pacem patratum fuerit, ob id inter Maiestatem nostram et Regiam ista pax nonfrangatur, sed firmiter servetur. Eandem Karabogdan, alio nomine Stephanus Vayvoda cum tota terra Moldavie cum fratribus, et qui fuerit post cum Vayvoda cum tota terra Moldavie cum fratribus, et similiter dominus terre Transalpine Bazaraba Vayvoda cum filiis, et qui fuerit post eum Voyvoda, cum tota terra Transalpina in ista pace penes Regem insimul ut sint, sed tributum ac donum et servicia, prout hactenus more consueto solverunt et servierunt Maiestati nostre Cesaree, ita similiter deinceps serviant et persolvant, et plus ab eis nihil exigatur neque innovetur; similiter Atx et Civitas Ragusium cum opidis et cum toto dominio in ista pace penes Regem insimul ut sint, sed tributum ac donum et servicia, prout hactenus Regie Maiestati dederunt et facerunt, ita deinceps quoque ut dent et serviant, et plus ab eis nihil exigatur neque innovetur. Item durante ista pace ex ambabus partibus denuo Arces non erigantur, item Maiestatis nostre confinia tenentes domini, et similiter Regie Maiestatis domini confinia tenentes et Bani, necnon in ista pace qui fuerint christiani principes et ipsorum domini confinia tenentes, atque Capitanei per aridum et per mare, ad quem locum missi fuerint oratores et cursores, ut pro eis pignus non querant, sine litteris et sigillo et sine aliquo obside, ac sine omni timore pacifice et libere recedant et veniant, nemo ipsos impediatur, et ante cuiuscumque nostrorum amborum faciem inter nos oratores mittentur sut cursores, confestim dimittantur, et nostrum omnium mercatores per terram et per mare inter nostras terras in pace et protectione stent et proficiscantur, et sit eis libertas negociari lege illarum partium et illius terre, ad quam pervenerint, persolvendo iuste, quod decet, et quod illi omnes mercatores ubicumque proficiscenur et pausabunt, neque in persona nec in rebus ipsorum impediatur nec damnificentur, neque rapine alique, nec malum aliquod eis inferatur, et ubicunque voluerint pausare, quantum eis placebit, pausent, et tandem, dum abire voluerint, sine impedimento ac retencione pacifice discedant: quod si ex quacumque parte aliquo qualiter contingenter et inconsiderate mercatoribus aliquod malum fieret, id forti iudicio revideatur atque cognoscatur, ut tali malefactori finis imponatur, et ex parte talis malefactoris damnum passo resarciatur et satisfiat, et ex quacunque parte nostrorum terris nostris infra terminum pacis unus alium depredaretur aut interficeret, contra pacem excederet, si aliquod malum commiserit, in quocumque loco eiuscemodi malum atque damnum factum fuerit (quod non putamus), tunc pro revisione ex ambabus partibus principales iudices mittantur, qui iure et iusticia revidentes et intelligentes prefata damna rectificent, et ille, qui in isto negotio culpabilis inventus fuerit, lege castigetur, sed pro tali re pax non frangatur, et ista stet, Illis autem, qui confinia tenent, valde stricte committatur per terram et per mare, quod inter nos omnium nostrum in terris et dominiis occulte aut manifeste exercitus sive Haramlwk aut Cheta non pertranseat, neque Martholoczy, neque ceteri alii, qui penes nos essent, unus alteri damnum aut malum non faciat, et ex quacunque pparte aliquod malum committeretur, non solum malefactori tali finis videatur, sed si talis res cum scitu domini illius, qui confinia teneret, facta et commisa extiterit, in isto casu eciam tali domino, qui confinia teneret, finis videatur, et item omnibus dominis Banisque et Capitaneis valde stricte committatur, quod tam per terram quam per aquam iuxta predictam concordiam infra terminum pacis istam amicitiam et istam pacem sine omni occasione et fraude firmiter et pacifice custodiant. Tandem ex parte christianorum principum et potentatum, qui nobiscum in pace essent, et ex talibus, si cum Maiestate nostra aliqua hostilitas facta fuerit, tali principi, si Regnum penes Regnum Regie Maiestatis esset, et si dubitaretur ad suam terram

proficisci, ita quod si esset eundem per terram Regie Maiestatis, hoc tali tempore sine scitu ... per terras su Maiestatis Regie non pertranseantur, sed neque exercitus nec per Bassas, neque consiliarios, nec confinia tenentes, nec Vayvodas, neque officiales aliquomodo mittatur, Regia Maiestas autem similiter faciat. Eandem istam pefatam pacem et amicitiam pro inviolabili observacione Maiestas nostra Cesarea conscribens presentes litteras iuramentales felici manu mea Cesarea pefato oratori Barnabe Belay dando, et eandem pacem pro firmiter et inviolabiliter observanda iuro in primis, qui celum et terram creavit, et centum ac viginti milia prophetas misit atque nostrum optimum purum prophetam generosum Mohmeth Muzthafam, qui de celis libros dei accepit, ad maximum et potentissimum dominum deum iuro, quod ex istis litteris, quecumque scripta sunt, Maiestas nostra Cesarea omnia observat sine omni dolo et fraude, et interim donec ex parte Regie Maiestatis contra pacem et iuramentum aliqua alia res non fuerit, neque ex parte Maiestatis nostre Cesaree fiet. Tandem ut sit isti paci inicium mensis Aprilis prima die Anno Nativitatis Christi 1519. Scripte Maii die tricesima in Adrianopoli sede Imperiali.

Превод:

По милости Божјој, ја, велики господар и моћни цар, те велики емир и султан Селим, господар све земље и приморја, Јерменије, Караманије, Анадолије, Романије, Персије и бројних других територија, овим документом дајем на знање свим људима којих се то тиче следеће, и заповедам да документ буде јавно пред њима изложен и прочитан: нека буде дато на знање да је први међу краљевима, краљ Угарске, Чешке и бројних других земаља, господин краљ Лајош, претходних година слао Мом царском величанству изузетног и поштованог северинског бана Барнабу Белаја као преговарача, да од мене издејствује трогодишњи споразум о миру и пријатељству. Стога је, дакле, Моје царско величанство, пошто је то жеља краљева, добронамерно одлучило да прихвати склапање примирја и мира, те такав споразум и закључило тако да важи од првог дана месеца априла, 1519. лета од рођења Христовог. Мир је закључен на целе три године, и то на овај начин: овим споразумом с Мојим царским величанством, саветницима и велможама, а исто тако и земљама, утврђењима, градовима, селима и областима, мир склапају пре свега горњи део Херцеговине, Нови, Проложац, Имотски, Рог, Надгорац, Љубушки, Мостар, Почитељ, Благај, Рисан, Кључ, Самобор, Милешева са свим својим градовима и међама; исто тако и области у Босни заједно с оним што им припада, те пограничним босанским утврђењима Каменградом, Кључем, Ливном, Биоградом, Венчацем, Комотином, Травником, Препелицом, Врандуком, Добојем, Маглајем, још једним Биоградом, Суседом, Торичном, Фенерликом, Прозором, Бобовцем, Дубровником са својим мањим и већим градовима и областима, утврђењем Зворником са својим градовима и селима; потом и област око Дунава с Рашком и њеним градовима и областима, са Смедеревом и оним што му припада, с Авалом, Куличем, Храмом, Голушцем са својим градовима и земљом, Браничевом с областима које му припадају, као и пограничном земљом, а исто тако и с утврђењима Видин и Флорендин, са свим градовима пограничним областима, као и видинском земљом, баш као и с областима цара Шишмана и, на њиховој граници, с утврђењима Орахово, Никополје, Холовник, Ђурђево, Русе, са свом њиховом земљом и градовима Бугарске; такође с утврђењем Дристор и Христовом Келијом, а потом и утврђењем које се на турском зове

Акгермен, а на мађарском Несторфехервар те са свим што тим утврђењима припада, а уз то и са територијама од једног до другог мора и свим што под наречене областима потпада – за све се њих подразумева да су укључене у овај мировни споразум; ту су такође и области под влашћу Мог царског величанства које нису наведене и побројане, такође са својим међама, утврђењима, селима, и за све њих важи да треба да живе у миру са свим областима које припадају Његовом краљевском величанству, те његовим велможама и поданицима, и то тако да не долази ни до каквих препрека или злодела, преласка на туђу територију с рђавим намерама, већ да се функционише слободно и у миру. Све то исто, најзад, важи и за све територије под управом Његовог краљевског величанства, земљама Угарског краљевства, Чешке с маркграфовијом Моравском те војводствима обе Шлезеије, Лужичким војводством, Војводством 6 градова са свим њиховим поданицима и земљама, потом и земљама Далмације, Хрватске и Славоније; затим важи и за Ердељ и Босну са свим утврђењима, каштелима, већим и мањим градовима, селима, окрузима, земљом и међама, тако и за утврђења Јајце и Бањалуку, Звечај и утврђење Врбас, те, насупрот Смедереву и нашим територијама, важи и за утврђења Његовог величанства – Шабац, Барич, Барку, Јарак; односи се потом и на Београд на Дунаву, Земун, Сланкамен и Тител, утврђење Северин, Иршаву, Михалдом, Пећ, на краљевско утврђење Темишвар, уз све што поменути утврђењима, градовима и земљама Његовог краљевског величанства припада – свим горе-наведеним утврђењима, градовима и територијама Његовог краљевског величанства, са свим областима, утврђењима и каштелима, градовима, местима и селима те свим могућим територијама – како Његовог краљевског величанства, тако и краљевих поданика где год они обитавали и како год се звали, који треба да у наредне целе три године, колико траје споразум, поштују мир и пријатељство. На овим се, дакле, свим наведеним територијама очекује да поданици Његовог краљевског величанства, односно са стране Мог царског величанства, паше, капетани, војводе или било ко други од наших поданика не буде на било који начин осујећиван, нити да икоме ствара какве препреке, да не прелази на туђу територију с рђавим намерама, да не наноси било какву штету, већ да мирољубиво поступа и поштује мир. Исто то све важи и за другу страну – ни једна ни друга страна не смеју слати војску, “харамлук” или “чету”, односно војске не смеју прелазити границу ни отворено нити тајно. Даље, по жељи Његовог величанства, укључио сам у овај мировни споразум и друге, доленаведене хришћанске владаре: најпре римског папу са свим његовим поданицима и читавим колегијумом римске цркве, потом су ту и краљ Пољске, ујак Његовог величанства, затим Карло, краљ Шпаније, и Фернандо, његов брат и војвода Бургундије, рођаци и пријатељи Његовог величанства, с читавом Италијом и Напуљским краљевством, као и с острвом Сицилијом и другим краљевствима и подређеним областима – са свим наведеним хришћанским владарима закључујем овај споразум о миру и слози, и то на такав начин да, од поменутих хришћанских поглавара, на првом месту стоји римски папа, одмах за њим и Његово краљевско величанство, а потом и остали хришћански владари како којем воља, уз обавезу да ми у року од годину дана преко гласника пошаљу потписано и запечаћено писмо као потврду да су део овог мировног споразума. Ко у наведеном року не буде тако учинио, рачунаће се да није део овог мира. Такође важи следеће: уколико неко од поменутих хришћанских владара – било отворено, било крадом – буде на копну или мору

прелазео на моју територију с војском зарад пљачке или отимачине, а Његово краљевско величанство не буде учинило ништа да то спречи, ја ћу лично од тог тренутка бити у непријатељству искључиво с дотичним и постараћу се да се за такве поступке достојно осветим. Ко пак буде поштовао мир и не буде у наведеном периоду чинио ништа лоше, с таквим се неће кршити одредбе овог мировног споразума. Уколико пак неко од наведених владара не пошаље у року од годину дана емисара зарад потврде споразума, а на то буде чинио било шта што његове одредбе крши, то ипак неће значити раскидање мира између мене и Његовог краљевског величанства. Даље, Карабогдан, познат и под именом војвода Стефан са својом браћом и читавом територијом Молдавије, а исто тако и господар прекоалпских области, војвода Басараба са синовима, односно ко год га касније буде наследио, уз читаву прекоалпску територију, заједно су, уз Његово величанство краља, део овог мировног споразума, али на такав начин да и надаље плаћају порез и извршавају све друге обавезе према Мом царском величанству, како су то уосталом и досад чинили, а да им се при том не намећу никаква нова давања ни обавезе. Исто важи и за Дубровник, те све градове и територију која је под његовом влашћу – и ове области треба да наставе да плаћају порез, те извршавају обавезе према Мом царском величанству као и до сада, а да им се не намећу никаква нова давања нити обавезе. Даље, обе стране се обавезују да током трајања мира неће изнова подизати утврђења – то важи и за пограничне господаре Мог царског величанства, и за господаре, банове и сл. који држе границе у име Његовог краљевског величанства и капетане како на мору, тако и на копну. Даље, обе стране се обавезују да ће током трајања мировног споразума гласници и емисари моћи слободно да се крећу без икаквих посебних исправа и узимања талаца, те да се од њих неће тражити никакав залог, већ ће дотични одлазити и долазити несметано, без тога да их било ко у томе омета, па тако кад ми једни другима будемо упућивали емисаре и гласнике, они одмах треба да буду пропуштени. Исто важи и за трговце, како на мору, тако и на копну: они морају бити заштићени и имати потпуну слободу кретања и трговине по законима земље из које долазе, морају бити поштено плаћени како доликује и, када путују или стају да се одморе, не смеју ни на који начин бити ометани нити се њима лично или њиховој роби сме наносити икаква штета, не сме им се ништа отимати нити им се наносити икакво зло, па, дакле, имају право да стану где им воља, а потом свој пут наставе спокојно, без икаквих препрека или задржавања. Уколико пак дође до тога да се трговцу, услед непоштовања овог споразума, догоди нешто лоше, цео случај неизоставно мора бити изложен судији како би починилац преступа био кажњен и како би он у потпуности надокнадио штету коју је начинио. Даље, уколико се догоди да било ко с наших територија током трајања мира некога опљачка или убије, сматраће се да крши споразум. Ако, дакле, почини било какво злодело, на место где се злочин или штета догодила обе стране има да пошаљу своје главне судије, чији је задатак да у складу са законом и правдом дотични проблем реше, а да онај ко буде проглашен кривим буде и кажњен по закону, при чему због таквог инцидента неће доћи до раскидања мировног споразума. Онима пак који држе погранична подручја најстроже се забрањује да, како на мору, тако и на копну, што крадом, што отворено, прелазе границе с војском, “четом” или “харамлуком”, а то су укључени и мартолози и сви остали с моје стране. Нико нека никоме не наноси икакво зло нити штету, а, ако се ишта тако згоди, то неће бити крај

само злочинцу, већ и пограничном господару – уколико се злочин догодио уз његово знање. Свим се, дакле, бановима и капетанима најстроже се заповеда да, без икаквог изговора или лукавства, доследно и чврсто поштују одредбе овог мира и пријатељства док су они на снази. Најзад, што се тиче хришћанских владара и велможа који су обухваћени овим миром – уколико се неко од њих буде непријатељски понео према Мом царском величанству и у њега се посумња на такав начин да се укаже потреба да се оде у његову земљу, а његова територија лежи на таквом месту да се на том путу мора прећи преко територије Његовог краљевског величанства, до таквог преласка не сме доћи без краљевог знања, те се преко краљеве земље без дозволе не могу кретати ни војска, ни паше, ни преговарачи, ни погранични господари, ни војводе нити било који други јавни службеници, а потпуно исто важи и обрнуто. Поменути мир и пријатељство, те њихово поштовање без изузетка преточени су у овај свечани документ који, уз заклетву, потписујем својом царском руком, поверавајући га Барнаби Белају, и заклињем се да ћу га следити, поштујући пре свега закон Свевишњег, који је створио земљу и небо те нам послао 120.000 пророка, као и нашег беспрекорног и племенитог пророка Мухамеда Мустафу, што је с неба примио књиге Божје. Кунем се свемоћним Господом Богом да ће Моје царско величанство поштовати све што је овде записано без икаквог лукавства или претворности и да, све док Његово величанство не буде предузимало ништа што се коси с овим миром и заклетвом, нећу предузимати ни ја. Нека дан када овај мир ступа на снагу буде први дан месеца априла, 1519. године од рођења Христовог. Записано 31. маја, у царској престоници Једренима.

Milica Kisić Božić, Dejana Vasin

PEACE TREATY BETWEEN HUNGARY
AND THE OTTOMAN EMPIRE
FROM 1503 AND 1519

SUMMARY

Peace signed in 1519 between Hungary and the Ottoman Empire is the last peace treaty between these two states in the Pre-Mohacs period. The peace was preceded by the one from 1503 where the boundaries between Hungary and the Ottoman Empire had been given more precisely, and the freedom of movement for the merchants and deputies had been guaranteed. The whole period was permeated with mutual altercations on the border that were not prevented by the peace

contracts and the treaty, but the fact remains that there was a need on both sides to mend and rectify the situation. It is obvious in the clause on the provided freedom of movement for the merchants. The trade was an extremely important branch of economy in the Middle Ages, particularly in the borderline areas. In this paper, there are contributed texts of the Peace contracts from 1503 and 1519 in Latin and also translated in Serbian.